

Чугунов О. І.,

*аспірант Науково-дослідного фінансового інституту
при Міністерстві фінансів України*

АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Однією з основних складових бюджетної політики є регулювання місцевих бюджетів, якість та ефективність якого значною мірою впливає на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць та держави в цілому.

При визначенні головних напрямів регулювання місцевих бюджетів важливим елементом є формування та виконання дохідної частини зазначених бюджетів.

Від рівня ефективності формування доходів місцевих бюджетів залежить ступінь можливості виконання органами місцевого самоврядування відповідних функцій, насамперед, щодо соціального захисту населення, надання послуг з освіти, охорони здоров'я, розвитку житлово-комунального господарства.

До дохідної частини бюджету у 2006 р. надійшло 75 889,6 млн грн, що порівняно з 2005 р. більше на 22 212,3 млн грн, або на 41,4 %. Плановий показник дохідної частини бюджету, затверджений розписом на 2007 р., склав 81516,1 млн грн (таблиця).

Найбільшу частку в структурі дохідної частини місцевих бюджетів у 2006 р. мали офіційні трансферти – 47,5 % та податкові надходження – 40,8 %. Слід зазначити, що питома вага податкових надходжень у 2006 р. зменшилася порівняно з 2005 р. на 3,1 відсоткового пункту, офіційні трансферти збільшилися на 4,0 відсоткового пункту. Плановий показник частки офіційних трансфертів, затверджений розписом на 2007 р., у загальній сумі доходів місцевих бюджетів становив 50,4 %, податкові надходження – 41,6 %.

У 2006 р. за рахунок податкових надходжень місцеві бюджети отримали 30 931,6 млн грн, що на 7 342,9 млн грн, або на 31,1 % більше порівняно з 2005 р.

Частка податкових надходжень у загальній сумі доходів місцевих бюджетів за період з 1993 по 2006 р. мала тенденцію до зниження. Якщо в 1993 р. вона становила 85,5 % від загальної суми доходів, то у 2006 р. – лише 40,8 %, за прогнозними даними на 2007 р. – 41,6 % (рис. 1).

Основним бюджетоутворюючим джерелом податкових надходжень у 2006 р., як і у попередні роки, є податок з доходів фізичних осіб. Частка цього податку в структурі загального фонду місцевих бюджетів у 2006 р. становила 73,9 %, у розрізі зведених бюджетів областей вона коливалася від 63,0 % (Автономна Республіка Крим) до 80,2 % (Луганська область). У 2006 р. зазначений податок надійшов у сумі 22 791,1 млн грн, що перевищило показник 2005 р. на 6304,6 млн грн, або на 38,2 %.

По зведених бюджетах п'яти областей, міст Києва та Севастополя частка надходжень податку з доходів фізичних осіб перевищує середню по Україні. Зокрема, у м. Києві вона становить 61,9 %, у Вінницькій області – 42,9 % (рис. 2).

Таблиця

Доходи місцевих бюджетів

Дохідна частина місцевих бюджетів	2002		2003		2004		2005		2006		2007 (план)	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податкові надходження	16458,3	57,6	18595,3	54,2	18308,2	46,2	23588,7	43,9	30931,6	40,8	24719,7	41,6
Неподаткові надходження	1970,5	6,9	2436,5	7,1	2190,5	5,5	3541,7	6,6	4790,6	6,3	2472,0	4,2
Доходи від операцій з капіталом	616,7	2,2	1024,9	3,0	1683,5	4,3	2078,8	3,9	2663,6	3,5	1608,2	2,7
Цільові фонди	288,8	1,0	520,7	1,5	602,7	1,5	1107,0	2,1	1474,7	1,9	670,2	1,1
Офіційні трансферти	8816,7	30,9	11729,1	34,2	16808,2	42,5	23361,1	43,5	36029,1	47,5	29948,5	50,4
Всього доходів	28570,1	100,0	34306,5	100,0	39593,1	100,0	53677,3	100,0	75889,6	100,0	59418,6	100,0

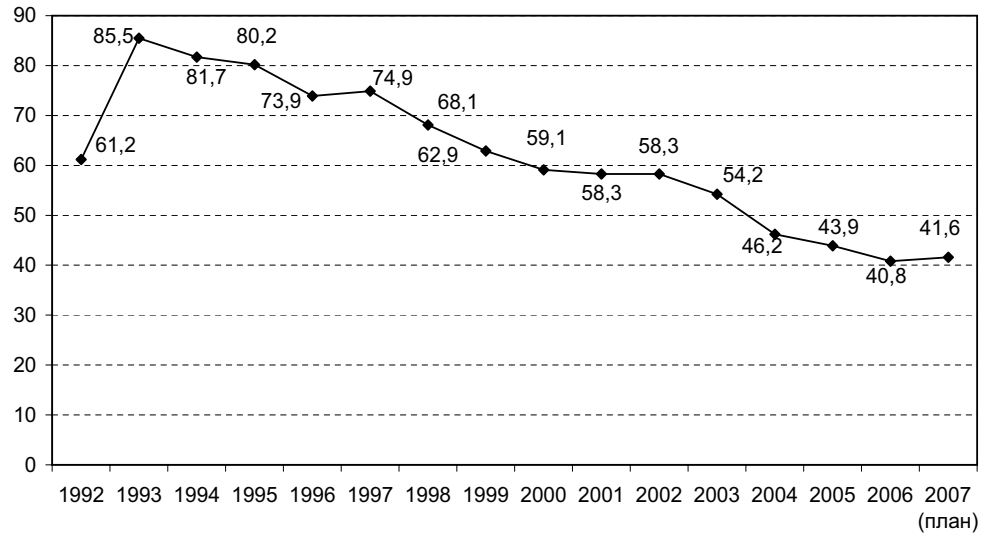

Рис. 1. Частка податкових надходжень у загальній сумі доходів, %

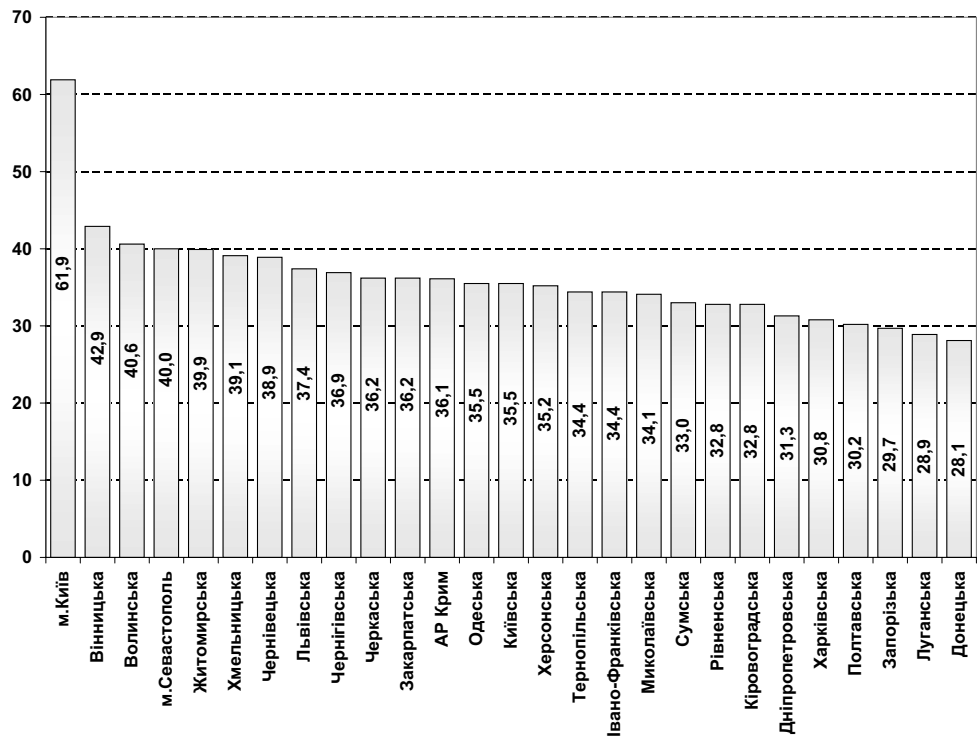

Рис. 2. Частка надходжень податку з доходів фізичних осіб у загальній сумі доходів у розрізі адміністративно-територіальних одиниць за 2006 р., %

У загальній сумі надходжень податку з доходів фізичних осіб у цілому по Україні найбільшу частку мають м. Київ (18 %), Донецька (12,8 %) та Дніпропетровська (9,6 %) області.

Частка надходжень цього податку в структурі загальної суми доходів місцевих бюджетів за період 1992–2003 рр. мала тенденцію до зростання,

зокрема у 1992 р. вона склала 15,8 % проти 39,4 % у 2003 р. З 2003 по 2006 р. частка зазначеного податку зменшувалася, зокрема у 2004 р. – до 31,8 %, у 2006 – до 27,9 %. Плановий показник частки податку з доходів фізичних осіб, затверджений розписом на 2007 р., становить 29,2 % (рис. 3).

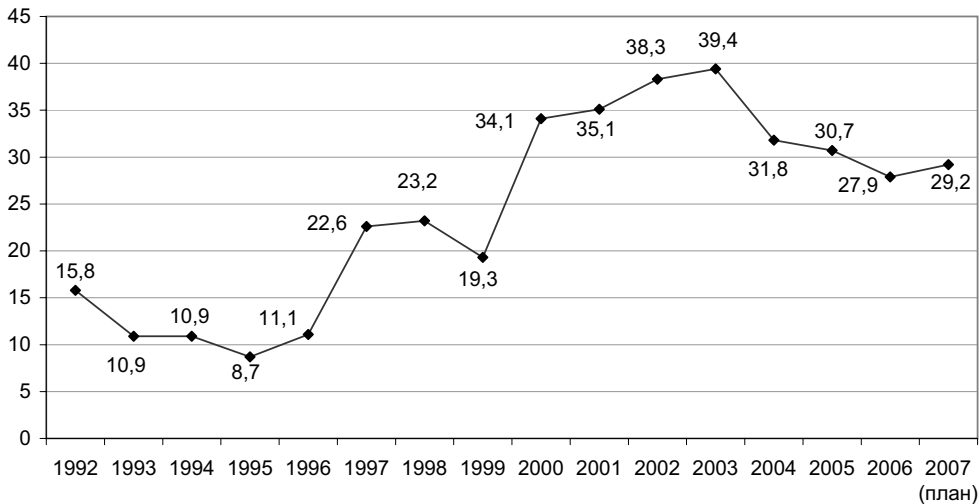

Рис. 3. Частка податку з доходів фізичних осіб у загальній сумі доходів, %

Значною є також частка плати за землю в доходах загального фонду місцевих бюджетів – 10,1 %. Цей показник коливається від 6,6 % (Закарпатська область) до 20,2 % (Дніпропетровська область).

У 2006 р. надійшло 3122,3 млн грн зазначеного податку, що порівняно з 2005 р. більше на 404,1 млн грн (14,9 %). У загальній сумі надходжень плати за землю в цілому по Україні найбільшу частку мають Дніпропетровська область (17,3 %), м. Київ (15,7 %) та Донецька область (11,9 %).

Частка єдиного податку на підприємницьку діяльність у доходах загального фонду становить 5,9 %. Вказаний показник коливається від 4,1 % (Дніпропетровська область) до 10,2 % (Закарпатська область).

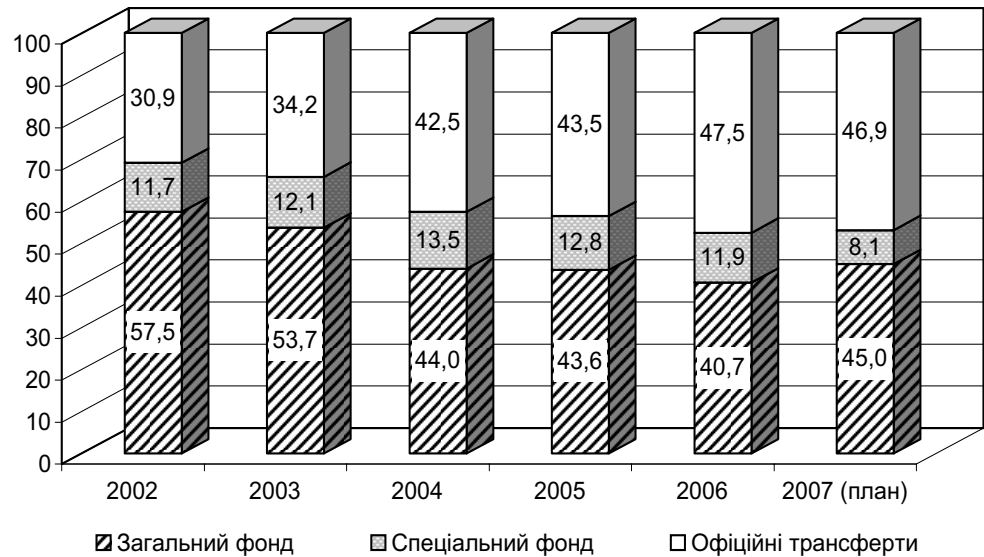
У 2006 р. надійшло 1348,0 млн грн цього податку, що порівняно з 2005 р. менше на 23,5 млн грн (98,3 %). Найбільша частка єдиного податку на підприємницьку діяльність у його надходженнях в цілому по Україні належить м. Києву (13,6 %), Донецькій (9,4 %) та Харківській (8,0 %) областям.

Частка місцевих податків і зборів у доходах загального фонду становить 2,6 %. Цей показник коливається від 1,8 % (Дніпропетровська, Донецька, Київська області) до 6,7 % (Хмельницька область). У 2006 р. надійшло 642,3 млн грн зазначеного податку, що порівняно з 2005 р. більше на 44,1 млн грн (7,4 %). У загальній сумі надходжень місцевих податків і зборів у цілому по Україні найбільша частка належить м. Києву (14,5 %), Донецькій (8,3 %) та Харківській (7,9 %) областям.

Важливим джерелом надходжень до місцевих бюджетів є офіційні трансферти з Державного бюджету України до місцевих бюджетів у формі дотації вирівнювання та субвенцій.

За 2006 р. до місцевих бюджетів надійшло офіційних трансфертів на суму 36029,1 млн грн, що на 12668 млн грн більше, ніж у 2005 р., плановий показник на 2007 р. становив 38199,8 млн грн.

Частка трансфертів у загальній сумі доходів місцевих бюджетів має тенденцію до збільшення. У 2002 р. цей показник склав 30,9 %, у 2004 р. – 42,5 % та у 2006 р. – 47,5 % (рис. 4).

Рис. 4. Структура доходів місцевих бюджетів

Доходи місцевих бюджетів поділяються на доходи загального фонду та доходи спеціального фонду. До спеціального фонду зараховуються власні надходження бюджетних установ, окремі цільові фонди, податок з власників транспортних засобів та деякі інші платежі, які призначені для спеціального цільового використання.

З 2002 по 2004 р. частка спеціального фонду у доходах місцевих бюджетів поступово зростає. Так, у 2002 р. вона становила 11,7 %, у 2003 р. – 12,1 та у 2004 р. – 13,5 %. З 2004 по 2007 р. спостерігається тенденція до зменшення цього показника: у 2005 р. – 12,8, у 2006 р. – 11,9 %, за планом на 2007 р. – 8,1 % від загальної суми доходів місцевих бюджетів. До доходної частини загального фонду місцевих бюджетів (без трансфертів) у 2006 р. надійшло 30859,3 млн грн, що на 7 435,5 млн грн, або на 31,7 % більше порівняно з 2005 р.

Важливим показником фінансової самостійності адміністративно-територіальних одиниць є частка власних доходів у структурі обсягу доходів місцевих бюджетів. Власними доходами є доходи, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів і регулюються рішеннями

місцевої ради. У сумі доходів загального фонду місцевих бюджетів (без врахування трансфертів) у 2006 р. власні доходи становили 12,2 %.

На сучасному етапі розвитку системи міжбюджетного регулювання необхідною є розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо здійснення оптимальної державної політики стосовно бюджетних трансфертів, а також визначення середнього значення частки трансфертів у загальних доходах місцевих бюджетів у цілому по Україні та раціональна диференціація в розрізі адміністративно-територіальних одиниць.

Виходячи з необхідності удосконалення процесу формування дохідної частини місцевих бюджетів, доцільним є:

- посилення впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць, підвищення рівня добробуту населення на основі вартісних та якісних критеріїв надання суспільних послуг;
- забезпечення дієвого взаємозв'язку загальнодержавної та регіональної політики у сфері фінансово-економічних відносин;
- посилення інституційної спроможності системи регулювання міжбюджетних відносин як вагової складової інноваційного розвитку територій;
- здійснення планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;
- вдосконалення міжбюджетних відносин у частині формування доходів місцевих бюджетів, виходячи з динаміки фінансово-бюджетних та соціально-економічних показників розвитку адміністративно-територіальних одиниць;
- зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів, поглиблення децентралізації управління бюджетними ресурсами шляхом проведення адміністративної реформи з метою створення фінансово спроможних адміністративно-територіальних одиниць;
- удосконалення формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів, у тому числі в частині розрахунку індексу відносної податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці;
- забезпечення подальшого врегулювання міжбюджетних відносин на рівні районів, територіальних громад сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;
- удосконалення порядку планування міжбюджетних трансфертів з метою заохочення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до нарощування дохідної бази;
- удосконалення теоретико-методологічних засад перспективного прогнозування та планування доходів місцевих бюджетів з метою підвищення збалансованості бюджетної системи та посилення її впливу на соціально-економічний розвиток держави та адміністративно-територіальних одиниць.

На даному етапі розвитку міжбюджетних відносин є необхідність у розробці ефективної системи міжбюджетного регулювання, насамперед, у частині доходів місцевих бюджетів, побудованої на основі економіко-

математичного моделювання, що надасть змогу підвищити наукову обґрунтованість формування дохідної частини місцевих бюджетів.

Література

1. *Зайчикова В. В.* Місцеві фінанси України та європейських країн. – К.: НДФІ, 2007. – 299 с.
2. *Кириленко О. П.* Місцеві фінанси. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
3. *Кравченко В. І.* Місцеві фінанси України. – К.: Знання, 1999. – 487 с.